

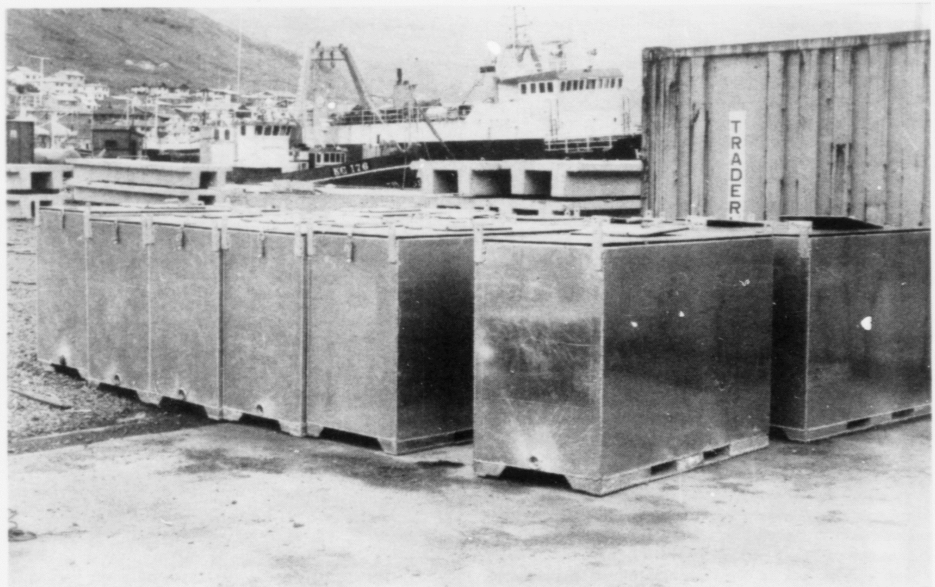
hava sum náttúrugrundarlag, og hvussu vit skulu veidda tað. Hetta er tað ráevnið sum er, og hetta eru ráevni, sum skulu nýtast. Ógvuliga ofta kemur fram í orðaskiftinum — sum hent er eisini í dag — at summi av teimum fiskasløgum, sum eru partar av hesum náttúruríkdomi, hava vit ikki ráð til at fiska, tí tey hava so lágan pris, at tað er skeiðt at byggja nakað á tey. Hetta er heilt skeiðt hugsunarháttur. Onkur nevndi, at tá ið útrokningarprisurin á kongafiski kom niður um eitt ávíst, so átti veiðin heldur at verið steðgað. Eg haldi ikki eg kann taka undir við hesum hugsunarháttinum, tí ein veiða, sum verður rikin á ein slikan hátt við veiðisteðgi mánaðar ella vikur innan sama ár, er ikki ein veiða, man kann dúva uppá. *Her eiga vit heldur at venda spurninginum við og spyrja okkum sjálvi, hvussu vit fáa handan veiðuprisin upp. Ja nú var eg ikki klárur yvir, aðrenn eg kom higar í dag, at tann rokniféllurin, sum má vera millum Ísland og Føroyar ella Noreg og Føroyar um kongafisk og blálongu, kann ikki vera so torførur at finna, tá vit hava sær hasar báðar krónurnar, sum eyðsæð eru til taks, sum vildu revolutionerað studnings-tørvin, sum vit vita um í dag.*

Óli Jacobsen segði hann bleiv 50 milliónir næsta ár, men við hasum báðum krónunum meir pr. kg. so hevði hetta tingið kanska ikki verið aktuelt í dag, tí so hevði ongin følt tørvin at sleppa av við ráfiskagrúnnin og prisáseting. Vit eru noydd at nýta hesi ríkidømi, náttúran hevur givið okkum, tí hetta er nú einaferð nakað, vit ikki kunnu broyta. *Men tað, sum vit kunnu broyta, er prisin.* Hann er ikki náttúrugin, hann er undir ávirkan av slikum, sum kann gerast við dugnaskapi, virkishugi og fram-

fýsni innan framleiðslu og sølu.

Alt ov ofta verður sagt, at vit hava ikki ráð til at veidda ávís fiskasløg. Í hesum sambandi kundi eg eisini komið inn á tað, sum onkur hevur nevnt í dag, at fiskurin heldur skuldi verið landaður feskur. Men tað visti seg jú í síðsta endanum, at eisini við at landa fiskin feskkan úttanlands, so vunnur vit ikki til rentur og avdrátt, og vildi meint, at tað hevði verið ómetaliga óforsvarligt at havt eina studningsskipan, sum skuldi verið uppbygd bara til at bera tað undirskot, sum er eftir, tá ið fiskurin hevur »bypassað» Føroyar og er landaður úttanlands. Tað, sum kann forsvara studningsskipanina hjá okkum, er tað, at vit leggja fiskin upp á land og við at geva so og so nógvum fólki arbeiði lata hesar somu pengar sirkulera so mikið oftani, at vit kunnu forsvara at fara út aftur eftir teimum og krevja teir inn aftur í skatti, soleiðis at vit kunnu hava hesa neyðugu umfordeilingina, tí hatta er bara ein umfordeiling. Men skal tað bara verða til at fiska til at »forsyna» aðrar marknaðir, so haldi eg ikki at vit kunnu fingið dekkja hatta undirskotið, sum hóast alt vildi verið við at landa úttanlands, so vit skulu nokk venda tí eitt sindur øðrvísi og siggja tað samfelagsbúskaparliga. Tá skal man ikki bara seta roknistykkið upp á ein hátt, men spyrja hvussu roynist tað, hvørja nýttu ger tað í samfelagnum, hvussu nógv arbeiðsplass gevur tað, og hvat skulu vit gera við hesi fólkin, um vit ikki hava hesi arbeiði.

Hagdeildin gjørdi fyri nøkrum árum síðani útrokningar viðvíkjandi veiðinøgðini hjá ávísam djúpvatnstrolara — haldi tað var í 1981 og 1982 — og tær sýndu, at hóast skipið fekk upp 19 mill. kr. í tilskoti og harvið samfel-

Møguleikin at selja ein part av rávøruni litið virkaðan ella heilt feskkan til marknaðir aðrastaðni kundi havt eina sunna ávirkan á prisásetingina í Føroyum, men slik søla eigur á ongan hátt at fáa studning.

agsbúskaparliga onki iskoyti gav til bruttotjódarinntøkuna, men eitt hall upp á 2-3 mill. kr., so góvu tey 2500 tonsini, tá tey fóru igjøgnum eitt flakavirki, eitt iskoyti til bruttotjódarinntøkuna upp á 5 mill. kr., so netto var eitt iskoyti til samfelagið upp á góðar 2 mill. kr. Árið eftir vóru viðurskiftini batnað so mikið — tí tá dugdu vit betri at selja kongafisk — at bæði skip og virki góvu iskoyti, ávikavist upp á 3 mill. kr. og 5 mill. kr. ella samanlagt 8 mill. kr. — hóast eitt tilskot upp á 9 mill. kr.

Fyri føroyska samfelagið kann spurningurin bara setast upp á henda hátt: Hvussu útvega vit ein pris, sum kann lona hvørjum sitt; renting av skipum og veiðitólum, virkjun og øðrum og inntøkan hjá tí fólki, sum virkar á sjógv og landi. Hatta er tann einfaldi spurningurin og hann skuldi vit loysa.

Sjálvsagt er tað lættari sagt enn gjørt; men vit

mugu seta spurningin hendanveg, og ikki siga, at tað ber ikki til at framleiða tað ella tað, tí tað er ov biligt. Av hesum sæst, at arbeiðið innan fyri sølu- og marknaðarkanningar fær ein púra avgerandi týðning, sum veksur við hvørjum nýggjum fiskasløgum, sum kemur inn í myndina.

»Entrepreneurar«

Í føroyska samfelagnum hevur allur áhugin, allur denturin, verið lagdur í veiðisíðuna, trýstið á lægjur liggur eisini her. Hetta hevur færað seg nakað inn á framleiðsluna, men enn als ikki til muns. Vit kunnu nýta eitt útlendskt orð **entrepreneurar** — ikki í týðninginum arbeiðstakarar, sum gera arbeiðið fyri aðra — men í merkningini fólk, sum vísa stóran dugnaskap og áráði, framfýsni og fyrirtakssemi, so er eitt stórt tal av entrepreneurum innan veiðuna, eitt sera avmarkað tal innan framleiðsluna og innan sølu.

Hetta er móguliga eingin stór ólukkan, tá arbeitt verður við vælkendum fiskasløgum og framleiðslum, sum langa tíð hava verið góðtíkin á marknaðinum og hava kunnað selt seg sjálvi, men hetta verður ein sera stór vanlucka, tá tað av samfelagsligum orsakum er púra neyðugt í størri mun at dúva upp á meira óvanlig fiskasløg, sum ikki fyrr hava verið seld.

Í teimum veiðinøgðum, sum vóru nevndar fyrr, ber til at siga, at uml. 100.000 tons av botnfisknøgðini eru toskur, hýsa og upsi, sum kunnu kallast vælkend fiskasløg. Restin og tað, sum kann koma aftrat, eru »nýggj»

fiskasløg, har tørvur er á nógvum entrepreneurum fyri at fáa tann rætta prisin og ta røttu framleiðsluna. Vit hava tørv á stórum dugnaskapinum og áráðinum aðrastaðni enn í veiðipartinum, og til tað verða bæði miðvís undirvísing og gransking átrokandi.

Eitt sera gott dømi um, hvussu leyst sambandið hevur verið millum pris og restina av virkseminum er idnaðarveiðan. Tann ógvuliga óstöðugi prisurin á mjøli og lýsi, sum merkir, at ógvuliga litil ella eingin prisvøkstur sæst fyri hesar framleiðslur yvir meira enn 10 ár, átti fyrri langt síðani at hava fingið sølu- og framleiðsluliðið at leita aðrar vegir, nakað ógvuliga litið er sær til enn. Júst í løtuni eru menn farnir at hugsa um at gera fóður, men annars mugu vit næstan siga, at hetta er ein veiða, sum er stagnerað og sum, um eingin útviklingur hendir, ger, at hási 50.000 60.000 tonsini av idnaðarfiski, sum eg umræddi, verður eitt tilfeingi, sum ikki verður til nakra nýttu framyvir, so eisini her mugu vit leita aðrar leiðir. Tí er helst rætt, tá sagt verður, at tann prisfastsetingarskipan, vit hava havt í Føroyum, har í fyrsta lagi skipini og síðani landskassin hava verið harmonika, hevur verið koddur fyri hini liðini.

Ið hvussu er siggja vit nógv størst menning og framtak innan fyri veiðiflotan. Tí er tað rimiligt politiskt mál at seta sær at minka um studningin og heldur leggja trýst á tað liðið, sum skal gera nakað fyri at broyta tingini, sølu- og framleiðsluliðið. Skal studningur gev-

ast, var hann betri givin til at stuðla framleiðslumenning og solumenning. Innan føroyskt skipasmíð hava vit sær, at vit ikki hava gjørt summum nakra tænaðu við at veita stóran studning, vit høvdu helst brúkt hann klókari til effektiviseringar og rationaliseringar. Eg eri ikki samdur við tí hjá Óla Jacobsen um at veita enn størri studning fyri at gerast førir fyri at fremja ta umlegging, hann legði upp til ídag. Tvørturímóti haldi eg, at um vit skulu fáa hana framda, skulu vit halda fram eftir somu leið, royna at kroysta studningin eitt sindur niður hvørt árið við eini 25 mill. kr., soleiðis at vit kanska kunnu fastfrysta hann um tær 200 mill. kr., sum helst skuldi verið ríkiligt fyri at tryggja, at vit kunnu veidda hesi biligu fiskasløgin, og fáa neyðuga tíð til at umlegga framleiðsluna, so at vit eisini einaferð í tíðini kunnu avskaffa tær 200 mill. kr.

Tað trúgvi eg er einasta leið, skulu vit greiða hendan setning.

Ein annar spurningur, sum hevur verið sera nógv frammi í seinastum, eru móguleikarnir at selja ein part av rávøruni litið virkaðan ella heilt feskkan til marknaðir aðrastaðni. Hetta er ein móguleiki eygguni eiga at verða havd eftir, og sum væl fyriskipaður kundi havt eina sunna ávirkan á prisfastsetingina í Føroyum, men slik søla eigur á ongan hátt at fáa studning, og hugsast má væl um tær fylgjur, ein tilvildarlig gongd á hesum øki kann fáa fyrri arbeiðsmóguleikarnar runt um landið. Hesin spurningur eigur ikki

Framhald á síðu 14

Landsstýrið fer at seta eina nevnd at viðgera uppskotið hjá Óla Jacobsen um nýggja prisásetingarskipan, segði Atli Dam m. a. á fiskivinnutíðinginum